

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
Навчально-науковий інститут цивільного захисту
Кафедра екологічної безпеки

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

«Заповідна справа»
(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський), денна форма

Галузь знань: 10 Природничі науки

Спеціальність 101 Екологія

Освітня програма: «Екологія та охорона навколишнього середовища»

Львів 2025

РОЗРОБНИКИ

Доцент кафедри екологічної безпеки,
к.с-г.н., доцент

Наталія ГРИНЧИШИН

«26» серпня 2025 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри екологічної
безпеки, д.с-г.н, професор

Андрій КУЗИК

«26» серпня 2025 р.

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми
доцент кафедри екологічної безпеки,
кандидат сільськогосподарських наук,
доцент

Наталія ГРИНЧИШИН

«26» серпня 2025 р.

ПОГОДЖЕНО

Заступник начальника навчально-
наукового інституту цивільного
захисту, кандидат фізико-
математичних наук, доцент

Ольга МЕНЬШИКОВА

«26» серпня 2025 р.

Розглянуто та затверджено на засіданні кафедри екологічної безпеки
протокол від «26» серпня 2025 року № 1

Розглянуто Вченою радою навчально-наукового інституту цивільного захисту,
протокол від «15» вересня 2025 № 1

Актуалізовано:

Дата перегляду / внесення змін					
Підпис					
Ім'я, прізвище викладача					

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Заповідна справа
Статус дисципліни	Нормативна
Рік навчання, семестр	3-й рік, 5-й семестр
Мова викладання	українська
Викладач	доцент кафедри екологічної безпеки Гринчишин Наталія Миколаївна, к. с.-г. н., доцент
Контактний телефон	+380679177097
Електронна пошта	n.hrynychyshyn@ldubgd.edu.ua
Сторінка курсу в ВУ	https://virt.ldubgd.edu.ua/enrol/index.php?id=540
Консультації	Згідно з розкладом консультацій кафедри екологічної безпеки

2. Анотація до курсу

Заповідання природи є одним із основних напрямів природоохоронної діяльності. Заповідна справа відіграє важливу роль у розробці теоретичних засад та практичному вирішенні проблем збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, підтримці екологічної рівноваги у природі, забезпечення сталого розвитку, формуванні світоглядних орієнтирів людини, спільнот, суспільства. Вивчення заповідної справи має важливе значення у підготовці фахівців, сфера діяльності яких пов'язана з охороною навколишнього природного середовища.

Навчальна дисципліна «Заповідна справа» є обов'язковим компонентом циклу профільної підготовки освітньо-професійної програми «Екологія та охорона навколишнього природного середовища» для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 101 «Екологія» у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності.

Курс розглядає міжнародний аспект заповідної справи, теоретичні засади і практичні підходи до створення й охорони природно-заповідного фонду України. Особлива увага акцентується на сучасному стані та перспективам розвитку заповідної справи в Україні.

3. Мета і завдання курсу

Метою вивчення навчальної дисципліни «Заповідна справа» є формування у здобувачів вищої освіти знань, умінь і навичок, необхідних для наукового обґрунтування, організації, функціонування та управління природоохоронними територіями, а також збереження біорізноманіття та забезпечення екологічної рівноваги.

Завдання

- вивчення теоретичних основ заповідної справи, принципів і методів природоохоронної діяльності;
- формування розуміння ролі заповідних територій у збереженні біорізноманіття та екосистемних послугах;
- ознайомлення з категоріями природоохоронних територій відповідно до національного та міжнародного законодавства;
- аналіз сучасного стану заповідної справи в Україні та світі, визначення проблем і перспектив розвитку;
- набуття практичних навичок у плануванні, моніторингу, управлінні й охороні природоохоронних територій;
- формування екологічного мислення та усвідомлення важливості заповідної справи для сталого розвитку суспільства.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких **компетентностей**:

Загальних (ЗК):

- ЗК01. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

спеціальних(СК/ФК):

- СК04. Знання сучасних досягнень національного та міжнародного екологічного законодавства.
- СК08. Здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі.

Програмні результати навчання (ПРН):

- ПР03. Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.
- ПР06. Виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно - біологічного різноманіття.
- ПР07. Розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- базовий понятійно-термінологічний апарат дисципліни;
- етапи розвитку заповідної справи в Україні;
- основні методи збереження біорізноманіття;
- міжнародні природоохоронні організації та Конвенції у сфері збереження біорізноманіття;
- міжнародні природоохоронні території та їх класифікацію;

- роль екологічної мережі у збереженні біорізноманіття;
- структурні елементи екологічної мережі;
- категоріальну структуру природно-заповідного фонду України;
- режими збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- етапи створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- сутність наукової, екологічної освітньо-виховної та рекреаційної діяльності на територіях природно-заповідного фонду;
- види відповідальності за порушення законодавства про ПЗФ.

вміти:

- визначати показник заповідності в окремій адміністративній одиниці України;
- розраховувати розмір компенсації за незаконне добування, знищення або пошкодження видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги;
- визначати розмір шкоди, заподіяної порушенням природоохоронного законодавства в межах територій та об'єктів ПЗФ України.

4. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами для вивчення курсу є усвідомлення стратегічної важливості збереження біорізноманіття як ключового чинника забезпечення сталого розвитку, а також необхідність виконання Україною міжнародних зобов'язань відповідно до ратифікованих конвенцій та угод у сфері збереження біорізноманіття. Курс базується на знаннях навчальних дисциплін: «Біологія», «Загальна екологія», «Ландшафтна екологія».

5. Формат і обсяг дисципліни

Формат курсу	Навчальний матеріал структурований за модульним принципом і складається із двох змістовних модулів, які є логічно завершеними, відносно самостійними цілісними частинами, засвоєння яких передбачає проведення двох модульних контрольних робіт та аналіз результатів їх виконання. В процесі вивчення курсу здобувачі вищої освіти повинні виконати практичні роботи та індивідуальне завдання.
Обсяг дисципліни:	<u>3,5</u> кредитів / <u>105</u> академічних годин, з яких: лекції – <u>32</u> години, практичні – <u>16</u> годин, підсумковий контроль – <u>2</u> години, самостійна робота – <u>57</u> годин.
Форми навчання	Лекція, практичне заняття, самостійна робота, консультація.

6. Тематика та зміст курсу

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Практичні	Практичні двома	Самостійна робота
5-й семестр					
Змістовний модуль 1. Заповідна справа та її міжнародний контекст					
Тема 1.1 Сутність заповідної справи	3	2			1
Тема 1.2 Історія заповідної справи в Україні	3	2			1
Тема 1.3 Сучасна криза біорізноманіття та шляхи її подолання	6	4			2
Тема 1.4 Роль Червоних списків і книг в збереженні видового різноманіття	9	2	2		5
Тема 1.5 Природоохоронні території як основний інструмент збереження біорізноманіття	3	2			1
Тема 1.6 Екологічна мережа	3	2			1
Контрольна робота №1	6		2		4
Змістовний модуль 2. Заповідна справа в Україні					
Тема 2.1 Загальні положення про природно-заповідний фонд України	3	2			1
Тема 2.2 Управління природно-заповідним фондом та економічне забезпечення його функціонування	4	2			2
Тема 2.3 Режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду	30	4		6	20
Тема 2.4 Створення й оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду	3	2			1
Тема 2.5 Науково-дослідна робота на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду	3	2			1
Тема 2.6 Освітньо-виховна діяльність установ природно-заповідного фонду	3	2			1
Тема 2.7 Рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду	3	2			1
Тема 2.8 Відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд	9	2	2		5
Контрольна робота №2	6		2		4
Підсумковий контроль	10		2		8
Усього годин	105	32	10	6	57

7. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

7.1. Тематика лекційних занять та їх короткий зміст

№	Назва теми	Кількість годин
1.	Сутність заповідної справи	2
2.	Історія заповідної справи в Україні	2
3.	Сучасна криза біорізноманіття та шляхи її подолання	4
4.	Роль Червоних списків і книг в збереженні видового різноманіття	2
5.	Природоохоронні території як основний інструмент збереження біорізноманіття	2
6.	Екологічна мережа	4
7.	Загальні положення про природно-заповідний фонд України	2
8.	Управління природно-заповідним фондом та економічне забезпечення його функціонування	2
9.	Режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду	4
10.	Порядок створення й оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду	2
11.	Науково-дослідна робота на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду	2
12.	Освітньо-виховна діяльність установ природно-заповідного фонду	2
13.	Рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду	2
14.	Відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд	2
	Разом	32

Короткий зміст лекційних занять.

5-й семестр

Змістовий модуль 1. Заповідна справа та її міжнародний контекст

Тема 1.1 Сутність заповідної справи

Заповідання природи та його основні історичні етапи. Заповідна справа як сфера практичної діяльності. Наукові засади заповідної справи. Ідеології заповідної справи.

Тема 1.2 Історія заповідної справи в Україні

Примітивно-релігійний етап. Приватно-феодалський етап. Науково-пізнавальний етап. Розвиток заповідної справи в радянський період. Заповідна справа за часів незалежності України.

Тема 1.3 Сучасна криза біорізноманіття та шляхи її подолання

Сутність поняття біорізноманіття та ознаки його кризи. Міжнародне

співробітництво у сфері збереження біорізноманіття. Заходи щодо збереження біорізноманіття. Стан біорізноманіття в Україні та аналіз його загроз.

Тема 1.4 Роль Червоних списків і книг в збереженні видового різноманіття

Червоний список Міжнародного союзу охорони природи. Червона книга України. Зелена книга України.

Тема 1.5 Природоохоронні території як основний інструмент збереження біорізноманіття

Природоохоронні території та підстави їх створення. Категоризація заповідних територій. Водно-болотні угіддя як природоохоронні території міжнародного значення. Біосферні резервати.

Тема 1.6 Екологічна мережа

Екологічна мережа як новаторський підхід у збереженні біорізноманіття. Законодавча база для створення національної екологічної мережі. Екологічна мережа «Natura 2000». Смарагдова мережа.

Змістовий модуль 2. Заповідна справа в Україні

Тема 2.1 Загальні положення про природно-заповідний фонд України

Законодавство України про природно-заповідний фонд. Класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Правові засади функціонування територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Основні засоби збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Види використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Тема 2.2 Управління природно-заповідним фондом та економічне забезпечення його функціонування

Органи управління природно-заповідним фондом. Державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Економічне забезпечення організації і функціонування природно-заповідного фонду.

Тема 2.3 Режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду

Поняття про режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду та їх функціональні зони. Режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду: природного заповідника, біосферного заповідника, національного природного парку, регіонального ландшафтного парку, ботанічного саду, дендрологічного парку, парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва, зоологічного парку, заказника, пам'ятки природи, заповідного урочища. Організація охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Державний контроль за додержанням режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Тема 2.4 Порядок створення й оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду

Підготовка і подання клопотань про організацію чи оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Попередній розгляд клопотань. Прийняття рішень про створення чи оголошення територій, об'єктів природно-заповідного фонду та їх охоронних зон. Резервування цінних для заповідання територій та об'єктів.

Тема 2.5 Науково-дослідна робота на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду

Організація наукових досліджень. Мета та основні напрямки наукових досліджень. Наукові полігони. Літопис природи як основна форма узагальнення результатів наукових досліджень.

Тема 2.6 Освітньо-виховна діяльність установ природно-заповідного фонду

Мета та напрямки екологічної освітньо-виховної роботи. Порядок організації та проведення екологічної освітньо-виховної роботи. Еколого-освітня стежка.

8. Теми практичних, семінарських та лабораторних занять

8.1. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1.	Визначення розмірів компенсації за незаконне добування, знищення видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України.	2
2.	Модульна контрольна робота №1 (тестування за темами 1.1-1.6).	2
3.	Функціональне зонування територій природного і біосферного заповідника, національного природного парку, ботанічного саду і зоологічного парку.	2
4.	Аналіз напрямків наукових досліджень природоохоронної установи (заняття проводиться на базі установи ПЗФ).	2
5.	Аналіз освітньо-виховної та рекреаційної діяльності національного парку.	2
6.	Визначення розмірів шкоди за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.	2
7.	Модульна контрольна робота №2 (тестування за темами 2.1-2.8).	2
8.	Диференційований залік.	2
	Разом	16

8.2. Теми семінарських занять не передбачені
Семінарські заняття не передбачені.

8.3. Лабораторні заняття не передбачені.
Лабораторні заняття не передбачені.

9. Завдання для самостійного опрацювання

№	Назва теми/види завдань	Кількість годин
1.	Опрацювання лекційного матеріалу	16
2.	Підготовка до практичних занять	20
3.	Підготовка до модульних контрольних робіт	8

№	Назва теми/види завдань	Кількість годин
4.	Підготовка до семестрового контролю	8
5.	Індивідуальне завдання	
	Розрахункова робота з визначення показника заповідності окремої адміністративної одиниці	5
	Разом	57

10. Методи навчання

Словесні (лекція, пояснення, спілкування з експертами); наочні (демонстрування презентацій); практичні (практична робота, частково-пошукові, робота з екологічними платформами, реєстрами, екскурсія); інтерактивні (мозковий штурм, групова бесіда); інноваційні (компетентнісний); інформаційно-цифрові (використання мультимедійних засобів, електронного середовища «Віртуальний університет»); методи роботи з літературними та інформаційними джерелами.

11. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Ноутбук, мультимедійний проектор, інтерактивна дошка, електронне освітнє середовище “Віртуальний університет” (на базі платформи Moodle), інтернет, програмне забезпечення (браузер Google Chrome (або інший), цифрова платформа “Екотрансформація”.

12. Критерії оцінювання

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу у ЛДУ БЖД» та «Положення про порядок та критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ЛДУ БЖД».

Поточний контроль	
Поточний контроль проводиться на практичних заняттях. Оцінювання здійснюється за національною (чотирибальною) шкалою Результати поточного контролю (поточна успішність) враховуються викладачем при виставленні підсумкової оцінки на диференційованому заліку.	
Вид робіт	Формат проведення та критерії оцінювання
Модульна контрольна робота (максимально 20 балів) <i>відповідає сумі оцінок в національній шкалі за виконані тестові завдання X 2</i>	Курсом передбачено виконання 2 модульних контрольних робіт у формі тестування в електронному освітньому середовищі “Віртуальний університет”. Контрольний тест складається з 50 завдань. Кожне тестове завдання має 3-4 варіанти відповідей, одна з яких є правильною. <i>Критерії оцінювання результатів тестування:</i> 5 (відмінно) - за правильне вирішення 91-100% тестових завдань; 4 (добре) - за правильне вирішення 71-90% тестових завдань; 3 (задовільно) - за правильне вирішення 51-70% тестових завдань; 2 (незадовільно) - за правильне вирішення менше 50% тестових завдань.
Практична робота (максимально 25 балів) <i>відповідає сумі оцінок в національній шкалі за виконані практичні роботи</i>	Курсом передбачено виконання 5 практичних робіт. <i>Критерії оцінювання практичних робіт:</i> 5 (відмінно) - за правильне вирішення всіх завдань; 4 (добре) - за правильне вирішення більшої частини завдань; 3 (задовільно) - за правильне вирішення половини/меншої половини завдань; 2 (незадовільно) - за неправильне вирішення всіх завдань.
Індивідуальне завдання (максимально 5 балів) <i>відповідає оцінці в національній шкалі</i>	Індивідуальне завдання передбачає виконання розрахункової роботи на визначення відсотка заповідності окремої адміністративної одиниці України. <i>Критерії оцінювання індивідуальної роботи:</i> 5 (відмінно) - за правильно вирішене завдання; 4 (добре) - за правильне вирішення більшої частини завдання; 3 (задовільно) - за правильне вирішення половини/меншої половини завдання.
Підсумковий контроль	
Підсумковий контроль проводиться у формі диференційованого заліку. <i>Допуск здобувачів до підсумкового контролю здійснюється за умов:</i> - виконання модульних контрольних робіт; - виконання практичних робіт; - підготовки та подання розрахункової роботи.	

Вид робіт	Формат проведення та критерії оцінювання
Диференційований залік (максимально 50 балів)	Диференційований залік передбачає складання підсумкового тесту (50 тестових завдань) в електронному освітньому середовищі «Віртуальний університет». Кожне тестове завдання має 3-4 варіанти відповідей, одна з яких є правильною. <i>Оцінювання тестових завдань:</i> - правильна відповідь - 1 бал; - неправильна відповідь - 0 балів. За правильне вирішення тестових завдань можна отримати максимально 50 балів .

Підсумкова оцінка обчислюється як сума балів поточного та підсумкового контролю за 100-бальною шкалою і переводяться в національну (чотирибальну) шкалу (“відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”, для заліків – “зараховано”, “не зараховано”).

Підсумкові оцінки виставляються та вносяться до залікової відомості у 100-бальній шкалі та шкалі ЄКТС відповідно до співвідношень, поданих у наступній таблиці.

Шкала оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
91-100	A	відмінно	зараховано
81-90	B	добре	
71-80	C		
61-70	D	задовільно	
51-60	E		
36-50	FX	незадовільно	не зараховано
0-35	F		

13. Політика курсу

Виконання навчальних завдань і робота в курсі має відповідати вимогам «Кодекс академічної доброчесності та корпоративної культури ЛДУ БЖД» https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/1_nmz/nakazy/kodeks_akademichnoyi_dobro_chesnosti_ta_korpo.pdf

Академічні очікування від здобувачів – своєчасне виконання завдань, передбачених робочою навчальною програмою дисципліни; обов’язкове відвідування і виконання завдань самостійної роботи.

Політика щодо термінів виконання завдань та ліквідації академічної заборгованості:

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.

Відпрацювання академічної заборгованості з дисципліни можливо до дня проведення підсумкового контролю (відповідно до розкладу).

Недопущені до підсумкового контролю здобувачі освіти здійснюють перездачу в терміни, відведені для усунення академічної заборгованості у два етапи:

- заборгованість із поточного контролю;
- заборгованість із підсумкового контролю.

Ліквідація заборгованості поточного контролю відбувається шляхом виконання модульних контрольних робіт, практичних робіт і розрахункової роботи. Ліквідація заборгованості з підсумкового контролю організовується в форматі перездачі диференційованого заліку.

Дотримання принципів академічної доброчесності: роботи (завдання) виконуються здобувачами самостійно, ідеї та ініціативи інших авторів використовуються лише при належно оформленому цитуванні.

Важлива вимога полягає у не використанні джерел інформації країни-агресора російської федерації та республіки білорусі, яка підтримала державу-агресора. Дана рекомендація базується на етичних принципах Комітету з питань етики Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (протокол №36 (46) від «30» листопада 2023 р.).

Поведінка в аудиторії – неприпустимо запізнення та користування телефоном на заняттях, повага до думки інших колег; дотримання норм культури мовлення та ін.

14. Рекомендована література

Основна:

1. Гринчишин Н.М. Заповідна справа. Львів, 2024. 106 с. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/handle/123456789/14775>

2. Про охорону навколишнього природного середовища : *Закон України від 25.06.1991 р. №1264-XII*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення 23.08.2025)

3. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : *Закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення 23.08.2025)

4. Про природно-заповідний фонд України : *Закон України від 16.06.1992 № 2456-XII*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text> (дата звернення 23.08.2025)

5. Про екологічну мережу України : *Закон України від 24.06.2004 № 1864-IV*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15#Text> (дата звернення 23.08.2025)

6. Про Червону книгу України : *Закон України від 07.02.2002 № 3055-III*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3055-14#Text> (дата звернення 23.08.2025)

7. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 1992 : *Конвенція ООН від 05.06.1992*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030#Text (дата звернення 23.08.2025)

8. Про Концепцію збереження біологічного різноманіття України : *Постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.1997 № 439*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/439-97-%D0%BF#Text> (дата звернення 23.08.2025)

9. Положення про Зелену книгу України : *Постанова Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2002 р. №1286*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1286-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення 23.08.2025)

10. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми збереження біорізноманіття на 2005-2025 роки : *Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2004 р. № 675-р*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-2004-%D1%80#Text> (дата звернення 23.08.2025)

11. Про затвердження Програми Літопису природи : *Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України та НАН України від 25.11.2002 № 465/430*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v465_737-02#Text (дата звернення 23.08.2025)

12. Про службу державної охорони природно-заповідного фонду України: *Постанова Кабінету Міністрів України від 14 липня 2000 р. № 1127*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення 23.08.2025)

13. Положення про наукову та науково-технічну діяльність природних і біосферних заповідників та національних природних парків : *Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 29.10.2015 № 414*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1444-15#Text> (дата звернення 23.08.2025)

14. Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України : *Наказ Міндовкілля від 26.07.2022 № 256*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1043-22#Text> (дата звернення 23.08.2025)

15. Про затвердження Положення про екологічну освітньо-виховну роботу установ природно-заповідного фонду : *Наказ Міністерства екології та природних ресурсів від 26 жовтня 2015 р. № 399*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1414-15#Text> (дата звернення 23.08.2025)

16. Про розмір компенсації за незаконне добування, знищення або пошкодження видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України, а також за знищення чи погіршення середовища їх перебування (зростання) : *Постанова Кабінету Міністрів України; Перелік від 07.11.2012 № 1030*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1030-2012-%D0%BF#Text> (дата звернення 23.08.2025)

17. Про затвердження спеціальних такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд : *Постанова Кабінету Міністрів України від 05.2022 № 575*. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/575-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 23.08.2025)

18. Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків, завданих територіям та об'єктам природно-заповідного фонду внаслідок збройної агресії Російської Федерації : *Наказ Міндовкілля від 13.10.2022 № 424*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1416-22#Text> (дата звернення: 23.08.2025).

Додаткова:

1. Виявлення територій, придатних для оголошення об'єктами природно-заповідного фонду / За заг. редакцією Олени Кравченко. Львів, 2015. 80 с.

2. Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду і встановлення лімітів використання ресурсів загальнодержавного значення : *Постанова Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1992 р. № 459*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-92-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.08.2025).

3. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними установами природно-заповідного фонду : *Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2000 р. № 1913*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1913-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.08.2025).

4. Положення про екологічні фонди природних заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, ботанічних садів, дендрологічних парків та зоологічних парків : *Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 26.02.1993 №16*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0009-93#Text> (дата звернення: 23.08.2025).

5. Положення про єдині державні знаки та аншлаги на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду України» : *Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 29 березня 1994 р. № 30*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0072-94#Text> (дата звернення: 23.08.2025).

Інформаційні ресурси:

1. Природно-заповідний фонд : веб-сайт. URL: <https://wownature.in.ua/>
2. Державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Портал відкритих даних : веб-сайт. URL: https://data.gov.ua/dataset/mepr_05
3. е-ПЗФ. ЕкоСистема : веб-сайт. URL: <https://eco.gov.ua/>
4. Червона книга України: веб-сайт. URL: <https://redbook-ua.org>
5. Зелена книга України. Портал природа України: веб.сайт. URL: <https://nature.land.kiev.ua/green-book.html>
6. WWF-Україна : веб-сайт. URL: <https://wwf.ua/>
7. МСОП : веб-сайт. URL: <https://www.iucn.org/>